ಶ್ರೀಮತಿ ಕೋ. ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ*

ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಮತ್ತು ಸಮೀಪ ಗ್ರಾಮಗಳ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು

ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ನೂರಾರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವು 'ಶಾಸನಗಳ ನಗರ'ವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಬಿ. ಎಲ್. ರೈಸ್‌ರವರು, ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ಬಾ. ರಾ. ಗೋಪಾಲ್ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ಹಲವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂಡು ಓದಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಸು. ೫೭೩ ಶಾಸನಗಳು **ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕಾ** ಸಂಪುಟ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಇದಾದ ನಂತರ ಶ್ರೀ ಪಿ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಭಂಡಾರಿ ಬಸದಿಯ ಚೆಂಗಾಳ್ವರ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ನನ್ನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದೊರೆತ ಕೆಲವು ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಾಸನಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನ, ಬರಾಳು ಗ್ರಾಮದ ರಸ್ತೆಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಶಿಲಾಶಾಸನ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಎರಡು ಕಟ್ಟೆ ಬಸದಿಯ ಕಂಬದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನ, ಜಿನನಾಥಪುರದ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಬಸದಿಯ ಒಳಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಮುಂಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ.

ಶಾಸನಗಳ ಕಾಲ :

ಎರಡುಕಟ್ಟೆ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳು ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನವು "ಸಕವರ್ಷದ ೧೦೯೩ನೆಯ ಖರ ಸಂವತ್ಸರದ ಪೌಷ್ಯಬಹುಳ ೧೧, ಮಂ(ಗ)ಳವಾರದುತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾತಿ"ಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಇದು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೭೧ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೫ಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ.

ಬರಾಳು ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ–ಶಕವರ್ಷ ೧೦೭೦ನೆಯ ಪ್ರಭವ ಸಂವಚ್ಛರದ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ವ್ಯತೀಪಾತದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೪೮ ಆಗುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ಅಂತರಾಳದ ಮುಂಭಿತ್ತಿಯ ಬಣ್ಣದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತೇದಿ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ. ಲಿಪಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದನ್ನು ಸು. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇದೇ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ಅಂತರಾಳದ ಬಲ ಭಾಗದ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಕವರ್ಷ

* ೧೬೪೩, ೨೧ನೆಯ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಬನಶಂಕರಿ ಮೊದಲನೆಯ ಹಂತ, ಬೆಂಗಳೂರು–೫೬೦ ೦೫೦

೧೧೭೯ನೆಯ ನಳ ಸಂವತ್ಸರದ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಮಣದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೭ರ ಕಾಲದ್ದಾಗಿದೆ. ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜಿನನಾಥಪುರದ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತೇದಿಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಯ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಈ ಶಾಸನಗಳು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳ ಲಿಪಿ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ :

ಎರಡುಕಟ್ಟೆ ಬಸದಿಯ ಕಂಬದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದ ಲಿಪಿಯ ವಿನ್ಯಾಸವು ಕ್ರಿ. ಶ. ಸು· ೮ನೇ ಶತಮಾನದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಈ ಕಾಲವನ್ನೇ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಿದೆ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದುಗ್ಗಮಾರನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮದೊಂದಿಗೆ 'ಓವಜ' ಸೇರಿ ದುಗ್ಗಮಾರೋವಜ ಎಂದಾಗಿದ್ದು ಶ್ರೀ ಪುರುಷನ ಮಗ ದುಗ್ಗಮಾರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸು. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳ ಮತ್ತು ಬರಾಳು ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನಗಳು ಮಾತ್ರ ದೀರ್ಘಪಾಠಗಳುಳ್ಳ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ೩೨ ಸಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನದ ಲಿಪಿ, ಬರಾಳಿನ ಶಾಸನದ ಲಿಪಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಫುಟವಾಗಿದೆ, ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಾಗಿ ಕೊರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಬರಾಳಿನ ಶಾಸನದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಲಿಪಿ ಸವೆದು ಹೋಗಿದ್ದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಂತರದ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಲಿಪಿ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಸನಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಆಳವಾಗಿ ಕೊರೆದಿಲ್ಲ ; ಈ ಶಾಸನಗಳು ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ಬಲಭಾಗದ ಭಿತ್ತಿಯ ಶಾಸನದ ಅಕ್ಷರಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಫುಟವಾಗಿದೆ. ಜಿನನಾಥಪುರದ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನಗಳೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇವೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಮುಂಭಿತ್ತಿಯ ಶಾಸನದ ಲಿಪಿವಿನ್ಯಾಸವು ಸ್ಫುಟವಾಗಿರದೇ ಸುಣ್ಣವು ಕೂಡಿದ್ದು, ಓದಲು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ;

ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬರಾಳಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರನರಸಿಂಹದೇವನನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನ ಪಾಠವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಬೊಮ್ಮೇನಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಸನ ಪಾಠ (ಶ. ಬೆ. ೫೭೧) ಮತ್ತು ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಭಂಡಾರಿ ಬಸದಿ ಶಾಸನದ (ಶ್ರ. ಬೆ. ೬೭೬) ಪದ್ಯಭಾಗಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಶ್ರೀಪತಿಜನ್ಮದಿಂದೆ (ಉತ್ಪಲಮಾಲಾವೃತ್ತ), ಪಡೇಮಾತೇಂ... (ಮಹಾಸ್ರಗ್ಧರಾ) ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ನೇಮಿಂಸಮಸ್ತ... (ಸಾಲು ೨೦–೨೧) ಕಂದಪದ್ಯವನ್ನು ತಾನೇ ರಚಿಸಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಈ ಶಾಸನದ ರಚನೆಕಾರನೂ 'ಪಂಡಿತ'ನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬರಾಳಿನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ– ಶ್ರೀಕಾಂತಾಪೀನ.... (ಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತ), ಆದರೊಳ್ಕಾತ್ತಿಕ... (ಮತ್ತೇಭವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತ) ವಿನಯಾದಿತ್ಯನತನಯಂ.... (ಕಂದ) ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ 'ನರಸಿಂಹದೇವನ' ವರ್ಣನೆಯುಳ್ಳ ಪದ್ಯಭಾಗವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಮೊದಲ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾಲುಗಳು, ಚಿಕ್ಕದ ಶಾಸನ ಪಾಠದ ಮೊದಲ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾಲುಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದು ಬರಾಳಿನ ಮೊದಲ ೫–೬ ಸಾಲುಗಳ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಭಾಗವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ನೆರವಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಅಂಶಗಳು :

೧. ದೀರ್ಘವಾದ ಶಾಸನ ಪಾಠವುಳ್ಳ ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳ ಮತ್ತು ಬರಾಳಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಿನಸ್ತುತಿ ಇದೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಉದಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು, ಆ ವಂಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆಗಳಾದ ಸಳ, ವಿನಯಾದಿತ್ಯ, ಎಱೆಯಂಗ, ವಿಷ್ಣುನೃಪನನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ನರಸಿಂಹದೇವನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ ; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಇತರ ದೊರೆಗಳ ವಿವರವಿಲ್ಲ– ನರಸಿಂಹದೇವನ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ ;

ಹಳೇಬೆಳ್ಗೊಳದ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೦ರಲ್ಲಿ ಜರಗರಹಳ್ಳಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರ ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟ ದಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ದುರೆಯನಾಯಕ ಮತ್ತು ಜಕ್ಕವ್ವೆಯರಿಗೆ ನೇಮಿಯ ನಾಯಕ, ದಾಸೆಯ ನಾಯಕ ಭರತ ಮತ್ತು ಬಾಹುಬಲಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು ಇವರಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಿ ನೇಮಿಯ ನಾಯಕನು ಮೂಲ ಸಂಘದ ದೇಶೀಯ ಗಣದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದ ನಯಕೀರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಬಾಳಚಂದ್ರದೇವರ ಗುಡ್ಡ ನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಮಧುರ ಸಮುದ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಮೂರು ಸಲಗೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು, ಆವರೆಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ೧೦ ಕೊಳಗ ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು, ಒಂದು ಹೂದೋಟವನ್ನು ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರಿಗೆ ದಾನ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ದಿನ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಕಮ್ಮಟದ ಮಾಚಯ್ಯನು ನಂದಾ ದೇವಿಗೆಂದು ಒಂದು ಗಾಣವನ್ನು, ಬಸದಿ ಮನೆ, ಮೂರು ಮಗ್ಗಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದನೆಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಹಳೇಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಮೊದಲು 'ಜರಗರಹಳ್ಳಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿನ ದಾನಿ ಕಮ್ಮಟದ ಮಾಚ ಯ್ಯನು ಕುಂಭೇನಹಳ್ಳಿಯ ಬಸದಿಯ ನಂದಾದೀವಿಗೆ ಗೆಂದು, ಗಾಣದ ಸುಂಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. (ಶ್ರ. ಬೆ. ೫೭೨). ಇದರಿಂದ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಳೇ ಬೆಳ್ಗೊಳದ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಪುನಸ್ಕಾರಗಳು ಸಾಂಗ ವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಬರಾಳಿನ ಶಾಸನವು ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗೆಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾ– "ಸುಂಕದ ಅಧಿಕಾರಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಮಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯು ತನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಭಾಗವಾದ ಬರಹಾಳಿನಲ್ಲಿ ಕೆಱೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸುಪಾರ್ಶ್ವ ಭಟಾರ ಕರ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇವನ ಪತ್ನಿ ಚಾಮವ್ವೆ ಹೆಗ್ಗಡತಿಯು ದೇವರ ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚ ನೆಗೆ ರಿಶಿಯರಾ ಹಾರದಾನಕ್ಕೆಂದು ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಐದು ಸಲಗೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು, ಊರ ಮುಂದಿನ ಬೆದ್ದಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಗೆ ೧೦ ಕೊಳಗವನ್ನು ; ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆರೆಯ ನೀರು ಹರಿವತನಕದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ದಾನವನ್ನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೧೪೮ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮೂಲಸಂಘದ ಕೊಂಡ ಕುಂದಾನ್ವಯದ ದೇಶೀಯ ಗಣದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛದ ಗೋಣಿಯ ಮಲಧಾರಿ ಅಪ್ಪೋಪ ವಾಸಿ ಗುಣಭದ್ರ ದೇವರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗುಣಭದ್ರ ದೇವರು, ಮಹಾಮಂಡಳಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ನಯ ಕೀರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು (ಶ್ರ. ಬೆ. ೩೪೨) ತಿಳಿದುಬರುತ್ತತೆ.

ಈ ಶಾಸನದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಂದಿಯ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ಕದಂಬ ವಂಶದ ಇವಱಬೆಡಂಗನೆನಿಸಿದ್ದ ವೀರಮಾಣಿಕ್ಯ ಸೆಟ್ಟಿಯ ಶಾಸನವಿದೆ. ಇವನ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಎರಡನೆಯ ವೀರಮಾಣಿಕ್ಯ ನಾಂ ಸೆಟ್ಟಿಯು ಬರಹಾಳಿನ ಬಸದಿಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗ ಮಚ್ಚಿ ಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಸದಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪುಣ್ಯಾವೃದ್ಧಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರ ಮಾಣಿಕ್ಯ ನಾರಿ ಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುಪ್ಪು ಸಾಸಿರ ನಾಡಿನ ಸೆಟ್ಟಿಯ ರೆಂದಿದೆ. ಸು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದಲ್ಲಿ (ನಖರರು) ಸೆಟ್ಟಿಯರ ಸಮೂಹವೇ ಇದ್ದು ಇವರನ್ನು ಕಟ್ಟುಪ್ಪು ನಾಡಿನ ಸೆಟ್ಟಿಯರೆಂದೇ ಗುರುತಿಸಿರುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳದ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯು, ದಾಮ ನನ್ದಿತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ಧನಕೀರ್ತಿದೇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕಟ್ಟಲಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೭ರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪಸಾಯತರಾಗಿದ್ದ ವಿಜಯಣ್ಣ ನವರಳಿಯ ಚಿಕ್ಕಮದು ಕಣ್ಣನವರು ಕಮಠ ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರಿಗೆ ಅಂಕಮಾಲ್ಯಗೆರೆ, ಗೋವಿಂದವಾಡಿಯ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ೧೦ ಕೊಳಗ ಗದ್ದೆ ಯನ್ನು ೧೦೦ ಕಂಬ ಬೆದ್ದಲನ್ನು ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರ ಮಣದಂದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದ ರಿಂದ ೧೩–೧೪ ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ದಾನಿ ಚಿಕ್ಕಮದು ಕಣ್ಣನು, ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬ ರಲ್ಲಿ ಗೊಮ್ಮಟ ದೇವರಿಗೂ (ಶ್ರ. ಬೆ. ೩೩೯) ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೨೫೬ ರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರ ಸಮುದ್ರದ ಶಾನ್ತಿನಾಥ ದೇವರಿಗೂ ದಾನಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. (ಬೇ. ४೦೭)

ಜಿನನಾಥಪುರದ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಬಸದಿ ಶಾಸನ ಗಳಿಂದ, ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಬಸದಿಗೆ

ಸಾಕಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಸದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಮನೆ, ಗಾಣ, ಕೆರೆಗಳಲ್ಲದೇ ರಾಮಗಟ್ಟದ ಭೂಮಿಯೂ ಬಸದಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಅರಸಿಕೆರೆಯ ಚಾಮಿಸೆಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನ ೧೫ ಎಲೆಗಳುಳ್ಳ ಜಿನತೋರಣವನ್ನು, ನಾಲ್ಕು ಕಂಚಿನ ಹೂ ಗಳನ್ನು ತಾಮ್ರದ ಏಳು ಹೂಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಆರತಿಗಾಗಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ತಟ್ಟೆ (=ಕಣ್ಣುಗಾಪಾಳಿಕೆ ದೀವಿಗೆ?) ಎರಡನ್ನು ಐದು ಸಣ್ಣ ಸೊಡರುಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಜಿನಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ, ಬಳಸುವ ಈ ಮಂಗಳ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿರುವ ಅಪರೂಪದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ಇದು ಬಸದಿಗಿದ್ದ ವೈಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದೆ ಜೈನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿದ್ದ ನಾಗದೇವನ ಮಠಾರವೊಂದು, ಲಕ್ಕಣಂದಿ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಮಠಾರವೊಂದಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಲಕ್ಕನಾಂದಿ ದೇವರು ದೇವಕೀರ್ತಿ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ದೇವಕೀರ್ತಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನಿಶಿಧಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ (ಶ್ರ. ಬೆ. ೭೧).

ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನಗಳ ಪಾಠವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೂ, ಎಲ್. ಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್‌ರವರು ಅರ್ಥೈಸುವಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲನೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಯಕೀರ್ತಿಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನಯಕೀರ್ತಿದೇವರು ನಾಡಸೇನ ಬೋವನಿಗೆ ತ್ರಿರತ್ನ (ಮುಕ್ಕೊಡೆ) ಮತ್ತು ಪದುಮರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸೋಮಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಗೆ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ನೂರು ಅಳತೆ ಹೊಲವನ್ನು ಅಚೌವ್ವೆ ಬಸದಿಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ದಾನವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಿರುತ್ತಾರೆ* ಆದರೆ ಮುಂಕ್ಕೊಡೆ ಎಂಬುದು ವೃತ್ತಿ ವಾಚಕವಲ್ಲ= 'ತ್ರಿರತ್ನ' ಎಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಆಗ ಭಟಾರಕರಾಗಿದ್ದ ನಯಕೀರ್ತಿ ದೇವರು ನಾಡಸೇನ ಬೋವನಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆಂಬುದು ವಿಹಿತವೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸನವು– ನಯಕೀರ್ತಿ ದೇವರು ಅಚೌವ್ವೆ ಬಸದಿಗೆಂದು ಬಿಟ್ಟದ್ದ ಭೂಮಿಯ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲು ಮುಕ್ಕೊಡೆ ಕಲ್ಲನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದ ಭೂಮಿ ಒಂದು ಸಲುಗೆ ಗದ್ದೆ ಮತ್ತು ಸೋಮಸಮುದ್ರದ ಹಿರಿಯ ಕೆರೆಯ ಕೆಯ್ಯಲ್ಲಿ ತೋಟದ ಮಣ್ಣು ೧೦೦ ಕಂಬವಿರಬೇಕು. ಈ ಭೂಮಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಸದಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕಿರಿಯ ನಯಕೀರ್ತಿ ದೇವರನ್ನು ಬಸ್ತಿಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಸನವು, ನಯಕೀರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು (ಶ್ರ. ಬೆ. ೫೬೨) ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನವು ಸು. ೧೩-೧೪ನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆನ್ನಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದ ಬಗೆಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್‌ರು ಅಚವ್ವೆಯ ಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿಯ ಸೋಮಸಮುದ್ರದ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಸಲಗೆ ಗದ್ದೆ, ಐದು ಕೊಳಗ ಗದ್ದೆ ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ನಯಕೀರ್ತಿಸಿದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾ ದೇವರು ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ 'ದೇವಸಂಘ'ಕ್ಕೆಂದು ದಾನ ನೀಡಿದರೆಂದು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಾರೆ (ಪು ೪೬) ಈ ಶಾಸನವು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನನ್ನು 'ಪೆರಮಾಳು' ಎಂದು ಕರೆದಿರುವ ಅಪರೂಪದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಾಸನವು 'ದೇವಸಂಘ'ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿರದೇ, ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರ. ಬೆಳಗೊಳದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಂಡಳಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾದೇವರು, ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಸದಿಗಳ ಭೂಮಿಯ ಉತ್ಪನ್ನದ "ಆಯವ್ಯಯ"ಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ದವಸಿಗರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದು, ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಚವ್ವೆಯ ಬಸದಿಯ "ದವಸಿಗತನ"ಕ್ಕೆ ಸೋಮಸಮುದ್ರದ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಸಲಗೆ ಗದ್ದೆ ಐದು ಕೊಳಗ ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ 'ದವಸ+ಇಗ'—'ದವಸಿಗ' ಎಂಬ ರೂಪವು ದವಸವನ್ನು ಮಾರುವವನು ಕಿರಾಣಿವರ್ತಕ ಎಂದು

* Two Newly Discovered Epigraphs form the Akkana Basadi, SravanaBelagola, G. S. Gai Felicitation Volume, P. No. 45-48

ಅರ್ಥೈಸುತ್ತದೆಂದು (ಕನ್ನಡ–ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು) ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಬಸದಿಗೆ ಸಂಬಧಿಸಿದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು, ಬಳಸಲು, ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾರಲು, ದವಸದ ಆಗುಹೋಗುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ದವಸಿಗರಿರುತ್ತಿದ್ದರು ; ಇಂಥ ದವಸಿಗರು ಹಳೇಬೀಡಿನ ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದರು (ಜೇ ೨೯೦).

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶ 'ಪೆರುಮಾಳು'. ಇದು ದೇವರ ಹೆಸರಾಗಿರದೆ ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಸ್ಥಾನೀಕನ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಯ ಬಸದಿಯ ಸ್ಥಾನೀಕರು ಪೆರುಮಾಳು ಕಂತಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೇ. (೩೪೦) ಸು. ೧೩ ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಮತಾಂತರಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದು ವೈಷ್ಣವ ಮತದಿಂದ ಜೈನ ಮತಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದಾದವರು ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವನಾಮದಿಂದಲೇ 'ಪೆರುಮಾಳು' ಹೆಸರನ್ನೇ ಧರಿಸಿದ್ದಿರಬಹುದು. ವೈದಿಕರನ್ನು ಬಸದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರಾಗಿ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ 'ಪೆರುಮಾಳು' ಬಸದಿಯ ಅರ್ಚಕನ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ-ಆದರಿಂದಲೇ ಶಾಸನವು 'ಪೆರುಮಾಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದು' ಎಂದಿದೆ.

ಶಾಸನ ಪಾಠಗಳು

೧ ಹಳೇ ಬೆಳ್ಗೊಳ ಗ್ರಾಮದ ಕೇಶವ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಶಿಲಾ ಶಾಸನ

೧ ಶ್ರೀ ಮತ್ಪರಮ ಗಂಭೀರಸ್ಯಾದ್ವಾದಾಮೋಘಲಾಂಚ್ಛನಂ ಜೀಯಾತ್ರೈ
೨ ಲೋಕ್ಯ ನಾಥಸ್ಯ ಶಾಸನಂ ಜಿನ ಶಾಸನಂ|| ಶ್ರೀಪತಿ ಜನ್ಮದಿಂ
೩ ದೆಸೆವ ಯಾದವ ವಂಶದೊಳಾದ ದಕ್ಷಿಣೋರ್ವ್ವಿಪತಿ ಎಪ್ಪನೂರ್ವ್ವಸಳ
೪ ನೆಂಬ ನೃಪಂ ಸೆಳೆಯಿಂದ ಕೋಪನ ದ್ವೀಪಿಯನೊನ್ದನೊರ್ವ್ವ ಮುನಿ ಪೊಯ್ಸ
೫ ಳಯೆನ್ದಡೆ ಪೊಯ್ದು ಗೆಲ್ದು ದಿಗ್ವ್ಯಾಪಿಯಶ ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದೊಂಗಡ ಪೊಯ್ಸ
೬ ಳನೆಂಬ ನಾಮದಿಂ|| ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ನೃಪಾಳನ ತನೂಜನೆಱೆಯಂಗ
೭ ನೃಪನಾತನ ಪುತ್ರನ್ನುನ್ನತ ಬಳೌನ್ನತಂ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾಳಕನಾತನಾತ್ಮ
೮ ಜಂ ನರಸಿಂಹಾ || ಪಡೆಮಾತೇಂ ಬಂದು ಕಂಡಂಗಮೃತಜಳಧಿ ತಾಂಗರ್ಬ್ಬದಿಂಗಂಡವಾ
೯ ತಂ ನುಡಿವಾತಂಗೆನ್ನ ನೆಂಬೈ ಪ್ರಳಯ ಸಮಯದೊಳ್ಮೇರೆಯಂ ಮೀರಿಬಪ್ಪಾ
೧೦ ಕಡಲನ್ನಂ ಕಾಳನನ್ನಂ ನೀ ಮುಳಿದ ಕುಳಿಕನನ್ನಂ ಯುಗಾನ್ತಾಗ್ನಿಯನ್ನಂಸಿಡಿಲನ್ನಂ
೧೧ ಸಿಂಹದನ್ನಂ ಪುರಹರನುರಿಗಣ್ಣನ್ನನೀ ನಾರಸಿಂಹ || ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾಮಂ
೧೨ ಡಳೇಶ್ವರ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ತಳಕಾಡು ಕೊಂಗು ನಂಗಲಿ ನೊಣಂಬವಾಡಿ ಬನ·
೧೩ ವಸೆ ಹಾನುಗಲ್‌ಗೊಂಡ ಭುಜಬಳ ಬೀರಗಂಗ ಪ್ರತಾಪ ಹೊಯ್ಸಳನಾರಸಿಂಹದೇವ
೧೪ ರ್ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹೀಮಂಡ (ಳ) ಮಂ೧ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಪ್ರತಿಪಾಳನಂ ಮಾಡಿದೋರಸ
೧೫ ಮುದ್ರದ ನೆಲೆವೀಡಿನೊಳ್ ಸುಖಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಿಂ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತಮಿರೆ |
೧೬ ದಾಸೆಯನಾಯಕ ಗೌರವ ವಿನಯಕೀರ್ತಿಯದುತ್ತಮ ದುರೆಯ
೧೭ ನಾಯಕಂಗಂ ವಾಸವನುತ ಶೀಲೆ ನೇಮ ಶೌಚ ಚಾಕಿಯವ್ವೆಸುತೆಗುಣೆ
೧೮ ಜಕ್ಕವ್ವೆಗಂ ಕೇಸರಿವಿಷ್ಟರ ಶ್ರೀ ಪಾರ್ಶ್ವಜಿನಪಾದಭಕ್ತಿ ನಿಯುಕ್ತ ನೇಮಿಯನಾ
೧೯ ಯಕಂ ದಾಸೆಯ ನಾಯಕಂ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಭರತಂ ಬಾಹುಬಲಿಯುಮೆಂ

೨೦ ಬಪಮ್ಮಕ್ಕಳಾದರ್ || ನೇವಂ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಣಧಾಮಂ ದಾಸ....ನಿ
೨೧ ವಾಸ ಭರತಂ ನೇಮಿಜಿನ ಭಕ್ತಿನಿರತಂ ಶ್ರೀ ಮದ್ಬಾಹುಬಲಿ ಕೀರ್ತಿ....ನಿತ
೨೨ ಭುವನಂ || ಆ (ಶಿ?) ಯ ಮೂರ್ತಿ ನೇಮಿನಾಥ ನಯ ನಿಕ್ಷೆಯಾ ಪ್ರಮಾಣೋವಮ್ಸಿ
೨೩ ದ್ಧಾನ್ತತ್ರಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ನಯಕೀರ್ತಿಯ....ಶ್ವರ ಚರಣ ಕಮಲ ರತ
೨೪ ಷಟ್ಚ ರಣ || ಶ್ರೀ ಮೂಲ ಸಂಘ ದೇಶೀಯ ಗಣ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಛ ಕೊಂಡ ಕೊಂದಾನ್ವಯ
೨೫ ಶ್ರೀ ನಯಕೀರ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾನ್ತ ದೇವಸುತ ಬಾಳಚಂದ್ರ ದೇವರಗುಡ್ಡಂ ನೇಮಯನಾ
೨೬ ಯಕ ಸಕ ವರ್ಷದ ೧೦೯೨ನೆಯ ಖರ ಸಂವತ್ಸರ ಪೌಷ್ಯ ಬ ೧೧ ಮಂ (ಗ)
೨೭ ಳವಾರ ದುತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾನ್ತಿಯೊಳು ಜರಗರಹಳ್ಳಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರ
೨೮ ಷ್ಟ ವಿಧಾರ್ಚ್ಚನೆಗೆ ಮದುರ ಸಮುದ್ರದ ಕೆಳಗೆ ಗದ್ದೆ ಸಲಿಗೆ ಮೂ
೨೯ ಱು ಆವರೆಗಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆದ್ದಲೆ ಕೊಳಗ ಹತ್ತು ಹೂದೋಟವೊಂ
೩೦ ದಂ || ಸರ್ವ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಕಮ್ಮಟದ ಮಾಚಯ್ಯ ನಂದಾ ದೀವಿ
೩೧ ಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಗಾಣ ವೊಂದು || ಬಸದಿಯ ಮನೆ ಮೂಱು ಮಗ್ಗ
೩೨ ಇವಂ ಕಿಡಿಸಿದವ ಗಂಗೆಯಲು ಕವಿಲೆಯಕೊಂದ ಪಾತಕನಕ್ಕುಂ ||

೨ ಬರಾಳು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ಶಾಸನದ ಕಲ್ಲು

೧ ಶ್ರೀ ಮತ್ಪರಮ ಗಂಭೀರ ಸ್ಯಾದ್ವಾದಾಮೋಘ ಲಾಂಛನಂ | ಜೀಯಾತ್ರೈ
೨ ಳೋಕ್ಯನಾಥಸ್ಯ ಶಾಸನಂ ಜಿನ ಶಾಸನಂ || ಶ್ರೀಕಾಂತಾಪೀನವಕ್ಷೋರುಹಗಿರಿ ಶಿಖರೋಜ್ಜೃಂಭ
೩ ಮಾಣಂ ವಿಶಾಳಂ ಲೋಕೋದ್ಯತ್ತಾಪಲೋಪ ಪ್ರವಣ ವಿಳಸಿತಂ ವೀರ ವಿದ್ವಡ್ಮಹೀಪಾನೇಕಾಮ್ಯಾ
೪ ಮುಕ್ಥ ಸಂಜೀವನ ಬಹಳಿತವೃದ್ಯದ್ಗುಣ ಸ್ತೋಮ ಮುಕ್ತಾನೀಕಂ ನಿಷ್ಕಂಟಕಂ ನಿಶ್ಚಳಮೆನ
೫ ಲೆಸುಗಂ ಹೊಯ್ಸಳ ಕ್ಷತ್ರವಂಶಂ || ಅದರೊಳ್ಮೌಕ್ತಿಕದನ್ತೆ ಪುಟ್ಟಿದ ನಿಳಾಪಾಳೌಘ ಚೂಡಾ
೬ ಮಣಿತ್ವದಿನುದ್ಯದ್ಗುಣ ಶೋಭೆಯಿಂ ಸ್ವರುಚಿಯಿಂ ಸದ್ವೃತ್ತರಾರಾಜಿತತ್ವದಿನತ್ಯುನ್ನತ ಜಾತಿಯಿಂಸ
೭ ಮಮೆನಲ್ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗಾಗ್ರದೊಳ್ಮದವದ್ವೈರಿಕುಳ ಪ್ರತಾಪಿ ವಿನಯಾದಿತ್ಯಂ ಧರಾಧೀಶ್ವ
೮ ರಂ || ವಿನಯಾದಿತ್ಯನ ತನಯಂ ಜನನುತನೆಱೆಯಂಗ ಭೂಭುಜಂ ತತ್ತನುಜಂ ವಿನುತಂ ವಿಷ್ಣುನೃಪಾ
೯ ಳಂ ಮನಸ್ವಿ ತದಪತ್ಯಂ ನೆಗೆರ್ದ್ದ ನರಸಿಂಹಂ || ವೃ || ನತನರಪಾಳಜಾಳಕ ವಿಶಾಳವಿಜೃಂಭಿತ ಬಾಳಬಾಸು
೧೦ ರೋದ್ಧತ ತಿಳಕಾಂಕಿತಾಂಘ್ರಿ ನಖಂ ಮಂಡಳ ಮಹಾವರಂಗರಾಮನೂರ್ಜ್ಜಿತ ನಿಜ ಪುಣ್ಯಪುಂಜ ಬಳ
೧೧ ಸಾಧಿತ ಸದ್ವನ ಮಹೀತಳದೊಳೆ ಮಹೋನ್ನತಿಯಿಂದೆಸೆದಂ ನರಸಿಂಹ
೧೨ ಭೂಭುಜಂ || ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚ ಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾಮಣ್ಡಳೇಶ್ವರಂ ದ್ವಾರಾವತೀಪು
೧೩ ರವರಾಧೀಶ್ವರಂ ತುಳವ ಬಳಜಳದವಿಳಯಾನಿಳಂ ದಾಯಾದದಾವಾನಳಂಪಾಂಡ್ಯ ಕುಳ ಕುಧರ ಕುಳಿ
೧೪ ಶ ದಂಡಂ | ಗಂಡ ಭೇರುಂಡಂ | ಮಂಡಳಿಕ ಬೇಂಟೆಕಾರಂ ಚೋಳಕಟಕ ಸೂರೆಕಾರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಭೀಮ
ಕಲಿಕಾ
೧೫ ಲ ಕಾಮ | ಸಕಳ ವಂದಿಜನ ಮನಸ್ಸಂತರ್ಪ್ಪಣ ಪ್ರವಣತರ ವಿತರಣ ವಿನೋದಂ ವಾಸಂತಿಕಾ
ದೇವೀಲಬ್ಧವರ
೧೬ ಪ್ರಸಾದಂ । ಯಾದವ ಕುಳಾಂಬರದ್ಯುಮಣಿ | ಮಂಡಳಿಕ ಚೂಡಾಮಣಿ | ಕದನ ಪ್ರಚಂಡ |
ಮಲಪರೊ
೧೭ ಳ್ಗಂಡ ನಾಮಾದಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ ಶ್ರೀ ಮತ್ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ತಳಕಾಡು ಕೊಂಗುನಂಗಲಿನೊಣಂಬವಾಡಿ
ಬನವ

೧೮ ಸೆ ಹಾನುಂಗಲ್ಗೊಂಡ ಭುಜಬಳವೀರ ಗಂಗ ಪ್ರತಾಪಹೊಯ್ಸಳ ನಾರಸಿಂಹದೇವರು ದಕ್ಷಿಣಮಹಿಮಂ
೧೯ ಡಳಮಂ ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಪಾಳನ ಪೂರ್ವಕಂ ಸುಖ ಸಂಕಥಾ ವಿನೋದದಿಂ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುತ್ತ
ಮಿರೆ
೨೦ ಸುಂಕದಧಿಕಾರಿ ಬಟ್ಟಮಯ್ಯ ವೆರ್ಗ್ಗಡೆಗಂ ನಿಯದ ವೃತ್ತಿಯಲು ತನ್ನಾಳಿಕೆಯಲು ಬರಹಾಳಿನಲಿಕೆ
೨೧ ಱೆಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸುಪಾರ್ಶ್ವ ಭಟಾರಕರ ಬಸದಿಯ ಮಾಡಿಸಿದನಾಬಸದಿಯಷ್ಟ ವಿಧ (ರ್ಚ) ನೆಗೆ ರಿಶಿ
೨೨ ಯರಾಹಾರ ದಾನಕ್ಕಮ್ ಆ ಊರ ಹಿರಿಯ ಕೆಱೆಯ ಕೆಳಗೆ ಮೊದಲೇರಿಯಲಿ ಸಲಗೆ ಹಾ
೨೩ ....ಬೆದ್ದಲೆ ಸಲಗೆ ೧ ಕೊಳಗ ೧೦ ತಾ ಕಟ್ಟಿದಕೆಱೆಯಲಿ ನೀರು ಹರಿವುದಲ್ಲಿ ತನಕಮಿ
೨೪ ಗಿನಿತುವ ಶಕವರ್ಷದ ೧೧೭೦ ನೆಯ ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರದ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ
೨೫ ವ್ಯತಿ ಪಾತದಲು ಶ್ರೀ ಮೂಲಸಂಘದ ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ದೇಶಿಯ ಗಣದ ಪುಸ್ತಕ ಗಚ್ಛ
೨೬ ದ ಕಾಣೋರ ಬಳಿಯ ಗೋಣಿಯ ಮಲಧಾರಿ ಅಷ್ಟೋಪವಾಸಿ ಗುಣಭದ್ರದೇವರ ಶ್ರೀಪಾದ
೨೭ ದ ಧಾರಾಪೂರ್ವ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಚಾಮವೆ ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಬಿಟ್ಟಳು ಬಸದಿಗೆ ಧರ್ಮದೊಳಗನುದನ್ನು
೨೮ ದು ಮುಕುಂಡಿಯ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ಕಡಂಬ ವಂಶದ ಇಱುವ ಬೆಡಂಗ ವೀರ ಮಾಣಿಕ್ಯನಾರಿ
೨೯ ಸೆಟ್ಟಿಯಮಗಂ ಗೋಪತಿ ನಾಯಕನ ಮಗಂ ಕಬ್ಬಪ್ಪು ನಾಡು ಸಾಸಿರದ ವೀರ ಮಾಣಿಕ್ಯ
೩೦ ನಾರಿ ಸೆಟ್ಟಿಯರು ಬರಹಾಳ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರನುಂ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಱೆ
೩೧ ಯುಮಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ......ಮಂ ತಿದ್ದಿಸಿ ತನ್ನ ಮಗ ಮಚ್ಚಿಸೆಟ್ಟಿಯನಾಧಿಪತ್ಯವ ಮಾಡಿಕೊ
೩೨ ಟ್ಟು ಆ ಧರ್ಮಮೂರ್ಜಿತಂ ಮಾಡಿ ಯಶೋವೃದ್ಧಿಯಂ ಪುಣ್ಯವೃದ್ಧಿಯಂ ಮಾಡಿ
೩೩ ಕೊಂಡು ಶಾಸನಮಂ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಂ ||

೩ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯ ಅಂತರಾಳದ ಬಲಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲಿನ ಶಿಲಾಶಾಸನ

೧ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಹಾ ಪಸಾಯಿತರುಮಪ್ಪ ವಿಜಯಣ್ಣನವರಳಿಯ ಚಿಕ್ಕ ಮದುಕಣ್ಣ
೨ ನವರು ಶ್ರೀ ಕಮಠ ಪಾರ್ಶ್ವದೇವರ ಅಂಕಮಾಲ್ಯಗೆಱೆ ಗೋವಿಂದವಾಡಿ
೩ ಯ ಕೆಱೆಯ ಕೆಳಗೆ ಗದ್ದೆ ಕೊ ೧೦ ಬೆದ್ದಲು ಇತ್ತಿರೆ ೧೧೦೦ನೂ ಸಕವರು
೪ ಷ ೧೧೭೯ ನೆಯ ನಳ ಸಂವಚ್ಛರದ ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಮಣದಂದು ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ
೫ ಕೊಟ್ಟ ದತ್ತಿ ಮಂಗಳಂ ಮಹಾಶ್ರೀ

೪ ಅದೇ ಬಸದಿಯ ಅಂತರಾಳದ ಎಡ ಭಾಗದ ಮುಂಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ

೧ ಶ್ರೀ ದಾಮನನ್ದಿ ತ್ರೈವಿದ್ಯದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ಧನ
೨ ಕೀರ್ತಿ ದೇವರು ಕಮ್ಮಟದ ಸಕಲ್ಯೆಯಂ ಮಾ
೩ ಡಿಸಿದರು

೫ ಚಿಕ್ಕಬೆಟ್ಟದ ಎರಡು ಕಟ್ಟೆ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿನ ನವರಂಗದ ಕಂಬದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನ

೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ನವಕಣ್ಡದ ನಾಲ್ಕು ಕಮ್ಬಮುನ್ ದುಗ್ಗ ಮಾರೋವಜ ಮಾಡಿದನ್ ||

೬ ಜಿನನಾಥಪುರದ ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಬಸದಿಯ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಬಲಗಡೆ ಒಳಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ

೧ ಸಾಗರಣಂದಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಬಸದಿಗೆ ತಂದ ಸಾಇರ ಗದ್ಯಾಣ ನಿರ್ನ್ನಯ
ಹೆಗ್ಗಡೆ ನಾಗದೇವ ಬಮ್ಮಯ ನಾಯಕರ ಸಾಕ್ಷಿ

೭ ಅದೇ ಬಸದಿಯ ನವರಂಗದ ಎಡ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ

೧ ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀಮತು ವಸುಧೈಯ್ಕ ಬಾಂಧವ ರೇಚಿಮಯ್ಯ ದಂಡ ನಾಯಕರ ಬಸದಿಯ ಶಾನ್ತಿನಾಥ ದೇ
೨ ವರಷ್ಟ ವಿಧಾರ್ಚನೆಗೆ ಲಕ್ಕಣಂದಿ ದೇವರ ವಟ್ಟಾರವುಂ ಬಸದಿಯ ಸುತ್ತಣ ಮನೆಗಾಣ ನಾಗದೇವನ
೩ ವಟ್ಟಾರವುಂ ನಾಗದೇವ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕೆಱೆಯುಂ ರಾಚಿಯನಹಳ್ಳಿಯ ರಾಮಗಟ್ಟಮಂ ಲಕ್ಕಣಂದಿ ದೇವರು ಕನ
೪ ಕ ಸೇನ ಪಂಡಿತರುಂ ಮಂಚಿಯಣ ಹೆಗ್ಗಡೆಯುಂ ಸಮಸ್ತ ಗಾವುಂಡಗಳು ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯವಾಗಿ ಧಾರಾಪೂರ್ಬ್ಬಕಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು........... (ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷರಗಳು ಇಲ್ಲ)
೫ ಶ್ರೀ ರೇಚಣ ದಂಡನಾಯಕರ ಬಸದಿಗೆ ಆರಸಿಯ ಕೆಱೆಯ ಲಕ್ಕ್ಮಿಸೆಟ್ಟಿಯು ಬೊಮ್ಮಿಸೆಟ್ಟಿಯುಂ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಂ
೬ ಚಿನ ತೋರಣವೊಂದು ಕಂಚಿನೆಲೆ ಹದಿನೈದು ಕಂಚಿನ ಹೂ ನಾಲ್ಕುತಾಂಬ್ರದ ಹೂವೇಳು ಕಣ್ಣು್ಡಪಾಳಿಕೆಯ ದೀವಿ(ಗೆ)
೭ ಯರಡು ಮಾಣಿಕ ದೀವಿಗೆಅಯಿದು ಕಂನಡಿಯೊಂದು||

೮ ಅಕ್ಕನ ಬಸದಿಯ ಮುಖ ಮಂಟಪದ ಮುಂಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು

೧ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮನಯ ಕೀರ್ತಿ ಸಿ
೨ ದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯ
೩ ರು ನಯ ಕೀರ್ತಿ ದೇವರು
೪ ಆಚಾವೆ ಬಸದಿಗೆ ಮುಕ್ಕೊಡೆ
೫ ಅಪದುಮಂಗೆ ಗದ್ದೆ ಸ ೧ ಸೋ
೬ ಮಸದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾ.... ನೆಹಿ[1]
೭ ರಿಯ ಕೆಯ್ಯಲು ಮಣ್ಣು
೮ ೧೦೦ ಯಂತಿನಿತುಮಂ ಎಂದೆಂ
೯ ದಿಗಂ ಸಲಿಸುವರು ಮಂಗಳ ಮಹಾ
೧೦ ಶ್ರೀ

೯ ಅದರ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನ

೧ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮನಯ ಕೀರ್ತಿ ಸಿ
೨ ದ್ಧಾಂತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ
೩ ಶಿಷ್ಯರು ನಯಕೀರ್ತಿ
೪ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ಚಂದ್ರ
೫ ಪ್ರಭ ದೇವರು ಅಕ್ಕನ ಬ
೬ ಸದಿಯ ದವಸಿಗತನ[2]
೭ ಕ್ಕೆ ಆಚವ್ವೆಯ ಬೊಂಮೆಯ
೮ ನ ಹಳ್ಳಿಯ ಸೋಮ ಸಮು

ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಕೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ ಅವರ ಪಾಠ

1 ನಾಡಸೇನ ಬೋವಿಯ

2. ದೇವ ಸಂಘಟನ

೯ ದ್ರದ ಕೆಱೆಯು ಕೆಳಗೆ ಕಿಱು
೧೦ ಕಟ್ಟಿದ ಗದ್ದೆ ಸಲಗೆ ಒಂದು ಕೊ
೧೧ ಳಗ ವಯಿದು ಬೆದ್ದಲು ಕೆಮ (?)
೧೨ ತದ[3] ಕೆಯ್ಯಿಯಲಿ ಬೆದ್ದಲೆ
೧೩ ೧೦೦ನೂ ದೇವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಪೆರು
೧೪ ಮಾಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದು ಮಂಗ[4]
೧೫ ಳ ಮಹಾಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ

ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಡಾ॥ ದೇವರಕೊಂಡಾರೆಡ್ಡಿ. ಪಿ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮತಿ ಕೂ. ಸ. ಅಪರ್ಣ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಆಭಾರಿ)

---

3. ಕೆಯ್ಮತ್ತರು
4. ಧರ್ಮ